

Harstad kommune
Postmottak
9479 HARSTAD

Att.: Kommuneplanlegger
Rannveig Kildal Ramtvedt

Harstad 27. desember 2013
Vår ref.:

NY SENTRUMSPLAN FOR HARSTAD – SAMORDNING AV SENTRUM MED HAVNEAREAL OG PLANER FOR KJØPESENTERUTVIDELSE.

Som kommunen er godt kjent med så har vårt kontor, og også byens øvrige planmiljø, vært sterkt engasjert i det pågående arbeidet med ny kommuneplan for Harstad og da i særdeleshet arbeidet med ny sentrumsplan for Harstad.

Planmiljøet har vært spesielt opptatt av hvordan det pågående planarbeidet for Harstad Havn KF og for Amfi Bertheus skal innlemmes og/eller samordnes med sentrumsplanen.

Harstad Havn lanserte som kjent, for vel ett år siden, sin plan for en utvidelse av havneområdet i sentrum, en plan som var basert på en formidabel utfylling i byens havnebasseng. Deres begrunnelse for dette var behovet for å etablere større og mer sammenhengende kailengder (ca. 550 meter) og derved en mer funksjonell sentrumshavn.

Planen skapte på nyåret 2013 stor diskusjon og undertegnede bidro vel noe til dette gjennom en avisartikkel i HT den 3. januar 2013. (jfr. vedlagte kopi av innlegget). PW Arkitekter AS prøvde da, ut fra sin plankompetanse, å peke på noen åpenbare svakheter i havnas plan. Våre motforestillinger til planen fikk stor støtte i etterkant, blant annet i byens planmiljø, og vi hadde derfor et lønnlig håp om at havna selv skulle se svakhetene i planen og kanskje bearbeide den for bedre å tilpasse seg til byens situasjon. Så har dessverre ikke skjedd.

Nå rett før jul ble samme plan lansert på ny i media. Den fremstår nå riktignok i en mer «stylet» og presenterbar form ved at man har fått utarbeidet en plan som illustrerer hvordan området kan bebygges/utnyttes. Hensikten er åpenbart å vise at planen ikke bare er å forstå som en «havneplan», men som en sentrumsplan for store deler av byens «nye» sentrum. Havnas plan er nå blitt «krydret» med en del nye byfunksjoner som jo ikke har noe med havnas aktiviteter å gjøre. Havnearealet opptar bare en liten del av deres plan, det meste av utfyllingsområdet foreslås lagt ut til en overdimensjonert plassdannelse benevnt «Allmenning» og til en slags ny kulturhusfunksjon benevnt «Arena». Disse funksjonene skal åpenbart gi en slags byplanmessig berettigelse for en igjenfylling av store deler av dagens havnebasseng. Men intet «krydder» kan dessverre rette opp en plan som er basert på et byplanmessig galt grep.

Svakhetene i planen er imidlertid ikke like synlig for alle. Harstad Tidende har ingen motforestillinger og gir planen begeistret omtale. Det skrives der at «*planen vil få byens befolkning til å innse hvilken enorm gevinst det vil være for Harstad å få dette realisert*». Avisen har sågar bejublet løsningen på lederplass.

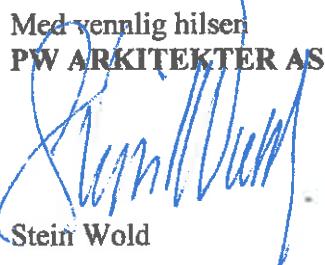
Men vi er mer opptatt av hvordan Havnas plan vil bli vurdert hos de som nå arbeider med byens nye sentrumsplan. Vi finner selvsagt pressens ukritiske begeistring litt foruroligende, men vi har vanskelig for å tro at planen blir mottatt med samme entusiasme hos profesjonelle planleggere. Harstad Havns plan omfatter jo ikke bare dagens kaier og havnebasseng, men byens eksisterende torgareal med store tilstøtende områder. Den omfatter hele det uforløste/uavklarte areal av sentrum som gjør sentrumsplanarbeidet spesielt utfordrende. Å utarbeide en plan for dette sentrumsområdet er en oppgave som krever byformingskompetanse. Det er selvsagt meningsløst å overlate dette til et havnestyre og/eller en kjøpesenteraktør.

Vi er i enkelte kretser blitt kritisert for kun å være negative til havnas planer uten selv å bidra med en alternativ løsning, men vi har faktisk så langt vært av den mening at dette var en oppgave for de som skulle utforme byens nye sentrumsplan. Slik prosessen imidlertid nå fortoner seg i media så virker det som om Harstad Havn KF kjører et eget sentrumsplanarbeid helt uavhengig av kommunens egen planprosess. Det virker forunderlig og urovekkende. Så omfattende som havnas plan er så vil den jo bli helt premissgivende for byens sentrumsløsning dersom den kommer til utførelse.

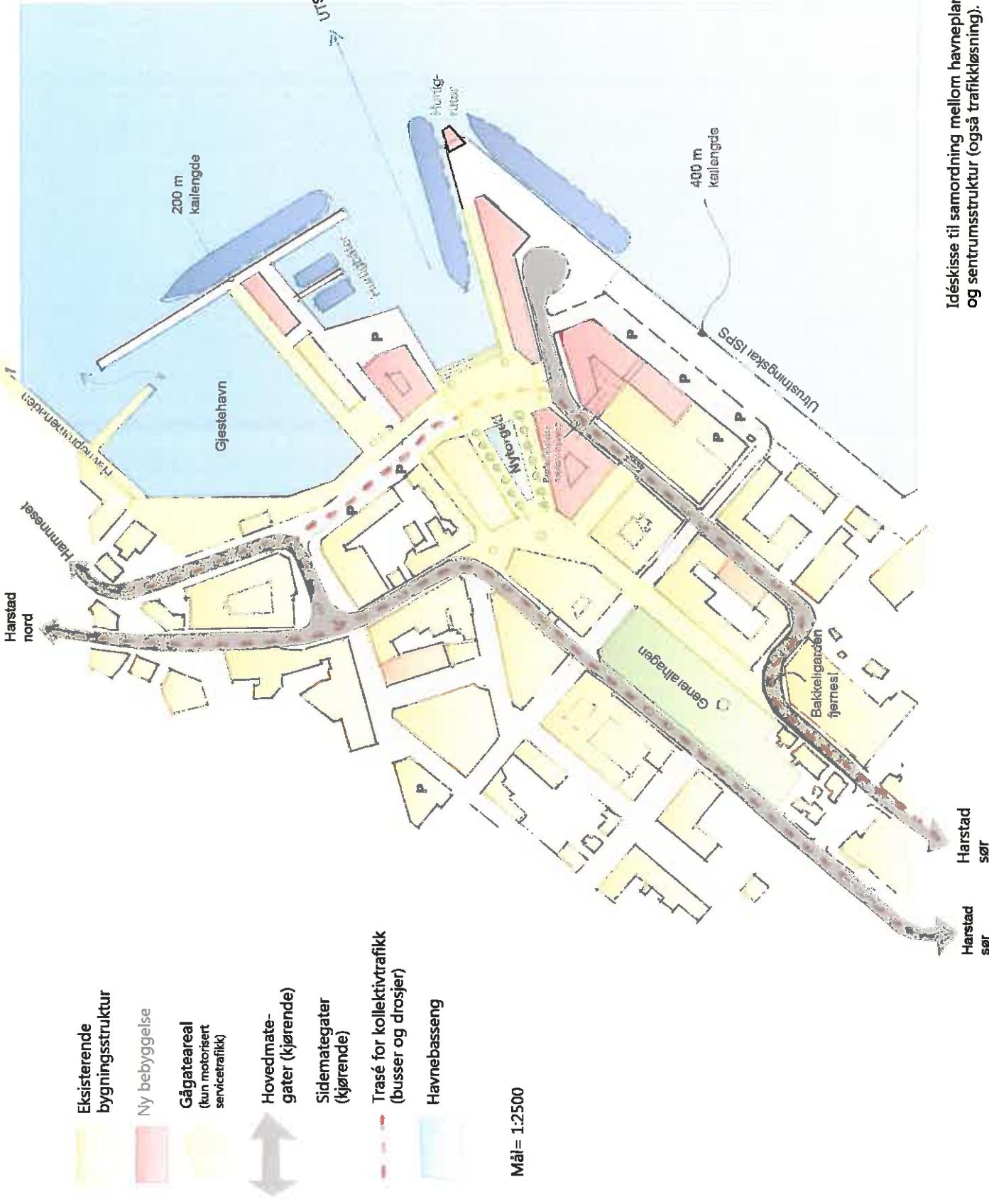
Vi tillater oss derfor, forhåpentligvis før det er for sent, å fremme en alternativ byplanskisse i et forsøk på å vise en plan for dette området som har en mer funksjonell og helhetlig tilnærming til oppgaven. En plan med et byplangrep som har som overordnet mål å tilpasse seg byens skala, sær preg og egenart.

Vi vedlegger fire plansjer som redegjør for et slikt alternativ. Vi tør påstå et dette gir en langt mer framtidsrettet sentrumsløsning for byen, en løsning som også ivaretar behovene til Harstad Havn på en fullgod måte.

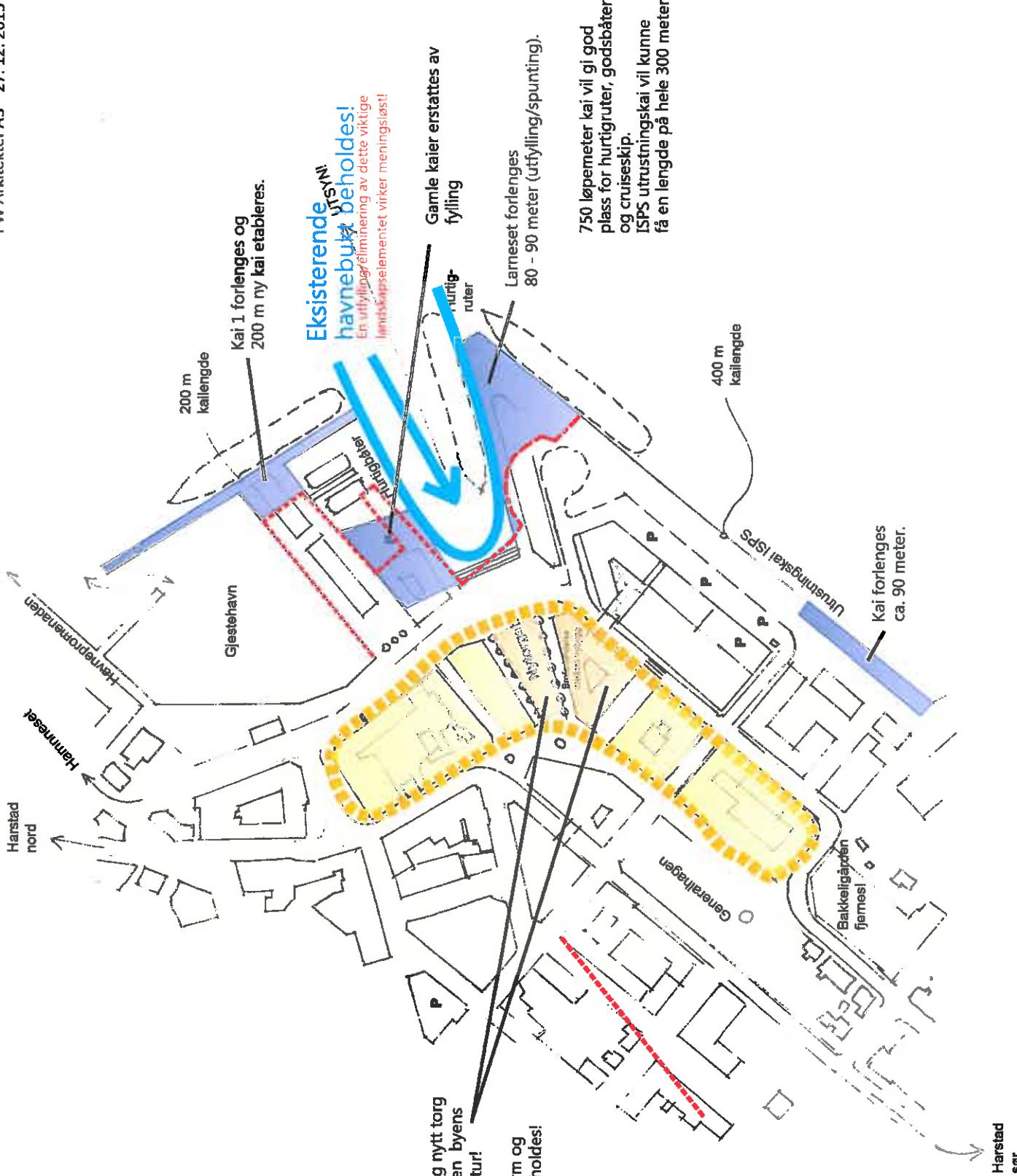
Det er vårt håp at kommunen i sin videre planprosess kan ta dette planinnspillet med som et seriøst alternativ til Havnas foreliggende plan.. Vår plan er selvsagt ikke ment som et «fasitsvar», men vi håper at den kan bidra til å sette fokus på en del viktige planforhold som må ivaretas i en den pågående planprosessen. Forhold som dessverre IKKE har funnet sin løsning i Harstad Havns foreliggende plan.

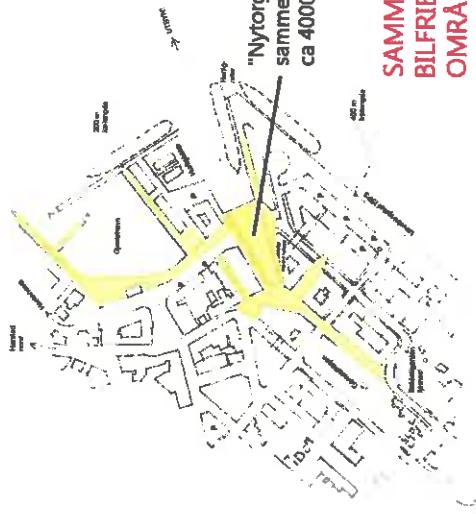
Med vennlig hilsen
PW ARKITEKTER AS

Stein Wold

Vedlegg:
Innlegg i Harstad Tidende 3. januar 2013.
Alternativ byplanskisse, datert 27.12.2013 (fire plansjer).

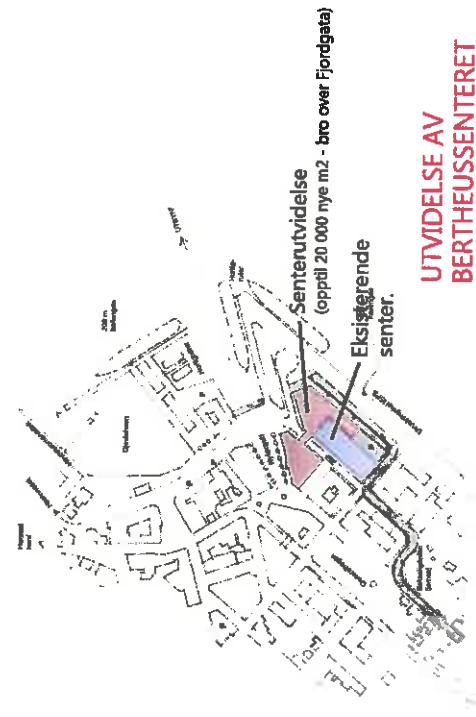


Idéskisse til samordning mellom havneplaner, kjøpesenterplaner og sentrumstruktur (også trafikkloftet).



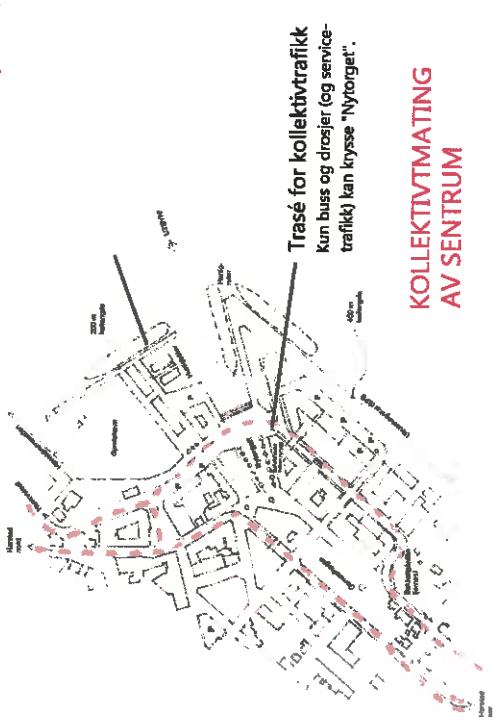


SAMMENHENGENDE BILFRIE SENTRUMS OMråDER

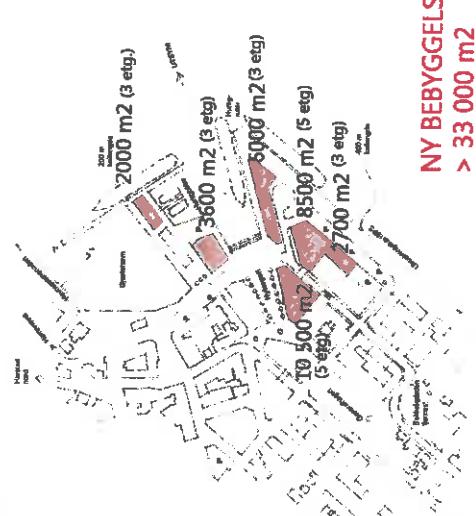
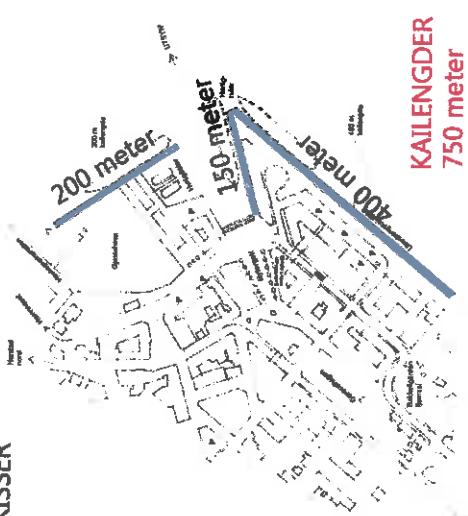


UTVIDELSE AV BERTHEUSSENTERET

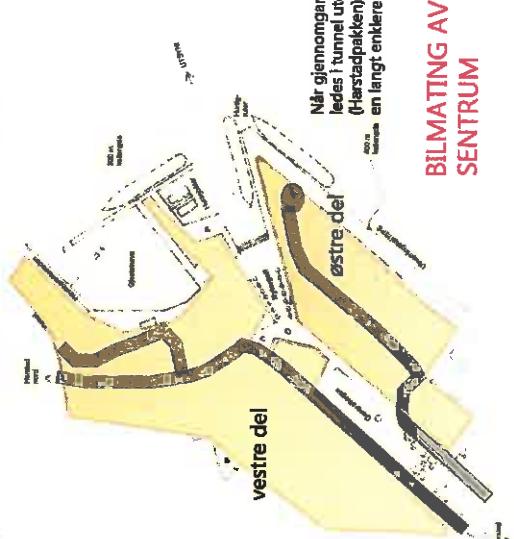
(senteret blir en aktiv del av bysentrum).



KOLLEKTIVTMATING AV SENTRUM



NY BEBYGGELSE > 33 000 m²



BILMATING AV SENTRUM

Byplanskisse fremmet av Harstad Havn KF



- 550 løpemeter kai.

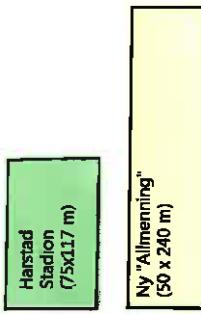
Planen legger opp til en arealmessig formidabel sentrertvidde med en bystruktur som er helt i utakt med småbyens skala. Planen mangler stedsforståelse.

Det foreslås etablert et nytt byrom benevnt "Allmenning" som har enflate på over 12 000 m² (50 x 240 meter). Dette er et byrom med en skala som er helt fremmed for småbyen Harstad. Hvordan skal et slik enormt byrom kunne gis innhold og liv?

Harstad "gammel" bykjerne isoleres fra "nybyen". Bydelenes spilles av et uheldig bittrasevalg. Byens eksisterende byrom gis ingen kontakt med ny "allmenning" og havn. Kjøpesenterutvidelsen skaper et sentrum som "er seg selv nok", uten kontakt med byens gamle sentrum.

Det foreslås etablert et nybygg som benevnes "Arena". Også det et bygg helt ut av byens målestokk. Og hvilken byfunksjon skal dette bygget fylle? Byen har allerede et velfungerende kulturbrygg!

Planen er basert på en formidabel utfylling i havnebassenget som skal skje i én fasé! Planen gir ingen mulighet for trinnvis utbygging. Hvor mange år trøst man dette arealene må ligge "uferdig" før "Allmenning", "Arena" og øvrige elementer er på plass?

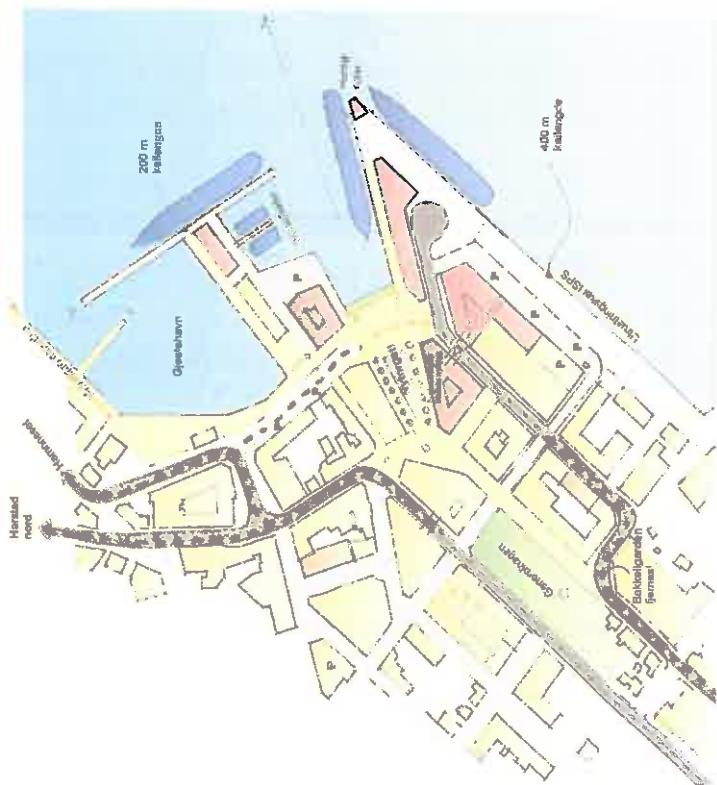


Alternativ byplanskisse fra PW Arkitekter AS.
Et forsøk på en funksjonell samordning mellom havnebehov, kjøpesenterbehov, sentrumsstruktur og trafikkloftning.

- 750 løpemeter kai med kaiårsning som er tilpasset byens historiske kaistruktur med piler i øst/vest retning. En artikulert og "levende" sjølinje utgjør byens møte med havet. Ny sentrumsbebyggelse tilpasses i form og skala til byens eksisterende kvarterstruktur.

Gammel bykjerne og ny bebyggelse integreres og eksisterende byrom og nye byrom dannet en helhet. "Nytorget" gis en form og en skala tilpasset byen og gir gammel bykjerne utsyn og kontakt til sjøen/havna.

Nye gateveier føres slik at sentrum ikke lengre deles i to. Kjøpesenterutvidelsen (Bertheus) skjer slik at sentret knyttes opp mot "Nytorget" og blir en naturlig del av bystrukturen. Langt mindre utyllingsbehov kreves i denne byplanen. Det ligger også godt til rette for trinnvis utbygging. Arealene kan utvikles over tid!



Byforming er et fag som må utføres av profesjonelle planleggere og ikke oversettes til et havnestyre eller en kjøpesenteraktør.

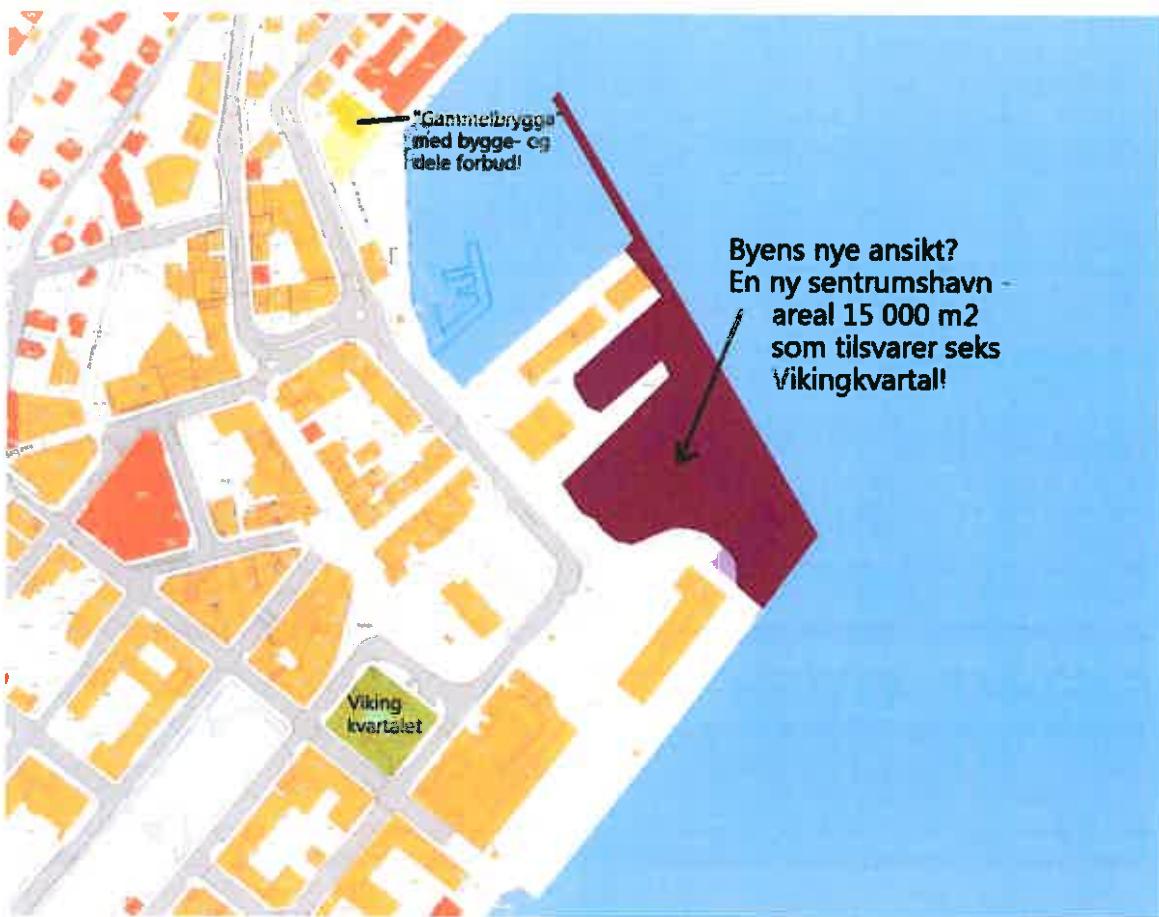
Byforming krever stor stedsforståelse og evne til å lese og ivareta stedets historie, dets særpreg og egenart.

Tilpassning til særbehov og egeninteresser må skje på byens premisser og ikke omvendt!

Overordnede krav må få styre byens utvikling.

NY SENTRUMSHAVN I HARSTAD – DRØM ELLER MARERITT?

PW Arkitekter AS



Det planlegges ny sentrumshavn i Harstad. I de seneste uker har vi gjennom flere oppslag i Harstad Tidende kunnet lese om Harstad Havns utfyllingsplan. Planideen er besnærrende enkel, den består (som illustrasjonen over viser) av en utfylling 50 meter ut fra Larsneset gående 200 meter i rett nordvestlig retning til kai 1. Utfyllingen krever 100 000 m³ med steinmasser og gir 15 000 m² nytt havneareal. En slik fylling ble i HT den 11. oktober 2012 beskrevet som «Havnesjefens våte drøm».

Men drømmer kan jo være så mangt. Holder vi oss til en slik terminologi så vil vi nok tro mange vil være fristet til å betegne denne drømmen mer som et «mareritt».

Nå er vi selvsagt ikke uenig med havnesjefen i hans ønske om å få ryddet opp i de til dels kaotiske trafikk- og logistikkforhold som knytter seg til håndtering av reisende og gods i dette området. Slik sett er det prisverdig at Harstad Havn KF arbeider for å få regulert disse forholdene. Det har jo som kjent vært jobbet i mange år med denne saken og den har vært gjennom flere ulike planprosesser. Det som imidlertid har vært fellestrekket for alle disse planene (fra 2003 og fram til i dag) er at de kun har hatt som mål å finne løsninger for havnas egne særinteresser og behov. En slik forenklet planprosess er nok årsaken til at Harstad Havn ennå en gang fremmer et forslag som helt mangler byplanmessige kvaliteter. Man trenger ingen inngående kunnskap om byplanlegging for å se hvilke ødeleggende konsekvenser en slik massiv havneutfylling vil ha for kontakten mellom by og hav.

La oss ta et lite historisk tilbakeblikk. Harstad har siden sin spede begynnelse hatt en sterk tilknytting til sjøen. Den opprinnelige sjølinjen har selvagt gjennomgått store endringer som følge av byens utvikling og vekst, men bysentrum har hele tiden hatt direkte havkontakt. Over tid ble det skapt en karakteristisk sjølinje bestående av nordøstorienterte kaipirer. Disse har i årtier bundet sammen by og havn på en naturlig måte og har gitt byen dens spesielle karakter og egenart. Kaipirene 1-2 og 3-4, sammen med det gamle dampskipsekspedisjonsbygget, representer etter vår mening en klart verneverdig del av Harstad bystruktur som det skal meget gode grunner til for å endre eller fjerne.

Dessverre har man, ved noen ukritiske utfyllinger i senere år, ødelagt deler av dette området. På 80-tallet ble den gamle «Honnørbrøygga» med sin unike steinsatte kanal inn mot rutebilen fylt ned. Slik ble et viktig kulturelt bindeledd mellom havn og by borte for godt og store deler av dagens havnefront bærer i dag preg av lite tiltalende detaljering i sin avslutning mot havet. Men ved en gjennomtenkt oppgradering og fornying av havnefronten kan ennå mye rettes opp.

Harstad Havn KF forvalter kanskje den historisk sett mest unike del av Harstad by, et område som på mange måter var starten på bysamfunnet og som fortsatt er et av byens mest sentrale og verdifulle byareal. Dette forplikter langt ut over foretakets ønske om å utvikle en funksjonell havn. Å utarbeide en plan for ny sentrumshavn for Harstad by er en mangslungen og komplisert oppgave der svært ulike planhensyn må ivaretas. Oppgaven er en utfordrende og krevende byformingsprosess der hovedmålet må være å skape løsninger som ikke ytterligere forsterker skillet mellom by og havn, men som heller fornyer/tilbakefører noe av det særpreg og de kvaliteter som tidligere preget byens kontakt til sjøen.

I 2011 ble det gjennomført en nasjonal idekonkurranse for Harstad sentrum der målet nettopp var å samle kreative innspill fra erfarte byplanleggere. Innspill som kunne danne et idegrunnlag for en ny sentrumssplan for byen. Konkurransen skulle hjelpe byen til å se ting i en byplanmessig helhet slik at man unngikk uheldig byutvikling skapt av særinteresser og tilfeldigheter. Det som viste seg å bli et gjennomgående tema for alle besvarelser i konkurransen var nettopp utforminga av sjølinjen, byens møte med havet. Det ble ikke utdelt noen 1. premie, men om 2. premievinneren «Perlebåndet langs havet» uttaler juryen følgende: «*Perlebåndet skaper en ny forbindelse mellom byen og havet, og søker å styrke bysentrum gjennom en regenerering av kystlinjen, slik at brukbarheten økes både for byens borgere og turister.*»

Selv om Harstad Havn var representert i juryen har de åpenbart ikke hentet med seg mye inspirasjon og ideer fra denne konkurransen. For det forslaget til havneutfylling som nå foreligger fra havnesjefen er vel så langt unna de byplanvisjoner som her ble lansert som det er mulig å komme.

Har Harstad Havn, når de utviklet sin foreliggende utfyllingsplan, hatt en eneste tanke omkring dette med å gjenskape byens forbindelse med havet? Her foreslår man i fullt alvor å fylle 100 000 m³ med stein i havet for å etablere 15 mål med nytt havneareal. Dette havnearealet utgjør faktisk et like stort byareal som seks bykvartal av samme størrelse som «Vikingkvartalet»! Hva skal disse 15 dekar nyttes til? Er det til nye lagerbygg, til containerlagring, til parkering og bussoppstilling eller skal det bare ligge som en åpen forblåst flate? Uansett bruk så vil dette nye havnearealet, ut fra sin form og størrelse, få en skala som «knuser» småbyens sentrumssstruktur. Dette er ikke en havn kun for passasjerhåndtering og enkel godshåndtering, dette er en havn i skala «industrihavn» og hører ikke hjemme i en slik lokalisering. Til overmål må jo denne type havneområder sikres med inngjerding og adgangskontroll.

Vi forstår at Harstad Havn, fordi kommunen er i ferd med å gi bort deler av dagens velfungerende havneareal til ny kjøpesenteretablering, har behov for erstatningsareal. Men hvis dette utfyllingsprosjektet er det direkte resultatet av en slik tomteavståelse bør man virkelig vurdere om byen som helhet er tjent med et slikt arealbytte.

Hadde byen hatt på plass en overordnet sentrumsplan hadde mange av de forhold vi her tar opp vært avklart. Men nå har rådmannen varslet at oppstart med å utarbeide en ny sentrumsplan skal skje i 2013. Det er en gledelig nyhet. Heldigvis inngår jo området til Harstad Havn i det areal som skal omfattes av sentrumsplanarbeidet. Vi håper derfor at Havnesjefens utfyllingsforslag kun er ment som et innspill fra Harstad Havn til dette planarbeidet. I så fall er det beroligende for vi kan umulig tenke oss at foreliggende utfyllingsplan blir den endelige løsningen i en samlet sentrumsplan for Harstad.

Vi har registrert at det blant en del av byens borgere er skapt et stort og brennende engasjement rundt bevaringen av en litt «sliten» brygge i enden av havnepromenaden. Under henvisning til byens maritime historie og ut fra motstand mot å stenge utsikten til sjøen har det blitt skapt en sterk opinion som har fått kommunen til å nedlegge et bygge- og deleforbud for denne tomtten. Dette er begrunnet i nødvendigheten av å avvente utarbeidelsen av en sentrumsplan som kan se bruken av dette området i et mer helhetlig perspektiv. Det er selvsagt meget prisverdig at Harstads borgere engasjerer seg i byens utvikling, men med all respekt for denne bryggas betydning for bybildet og byens historie så vil vi likevel påstå at den saken må karakteriseres mer som en «parentes» i en sentrumsplandiskusjon sammenliknet med havnesaken. Vi håper at alle som er opptatt av sentrumsutvikling og byforming nå kanskje kan få øynene opp for det som er i ferd med å skje med byens havn.

Vi vil innstendig henstille Harstad kommune og Harstad Havn KF om å la planarbeidet med dette området i bero slik at det kan inngå som en naturlig del av arbeidet med en ny sentrumsplan for Harstad.